

Egyenjogúság és asszimiláció

Írta: Grossmann Zsigmond dr.

Özel kétezer éve annak, hogy a zsidóság elvesztette ősi hazáját és szétszóródott az egész föld színén. Bárhová is vetette sorsa, mindenüvé magával vitte megtisztult hitét, vallását és azt a nagy kulturális erőt, mely ősi vallásában rejtett. Ebből a szunnyadó erőből fejlődött ki a zsidó kultúra, a zsidó tudomány, amelynek mindig csak a vallási megszilárdulás és az etikai megtisztulás volt a célja. Érezte a zsidó, hogy vallása, mely neki hitet és tudást nyújt, lelki és szellemi kielégülést ad, létének egyik alapfeltétele. Ezért ragaszkodott mindig és ragaszkodik ma is vallásához és az ebből a vallási életből kiépült kultúralkotásokhoz. Ha ebből a nézőpontból szemléljük a zsidóság történetét, látjuk, hogy a zsidóság konzervatív faj, amely életének minden szálával csügg az átöröklött vallási intézményeken. Ha azonban a zsidóság egyes töredékeit vesszük szemügyre, ha az egyes országokban meghonosult zsidókat külön-külön figyeljük meg, akkor azt látjuk, hogy a vallási hűség csorbíthatatlansága mellett kulturális összhangba törekedett jutni a befogadó ország népével. Felvette annak nyelvét és népi szokásait, benne élt annak a népek kultúrájában s azt már a sajátjának ismerte el. Hogy a zsidóság vallási konzervativizmusa mellett kultúrában asszimilálódik, ez oly történelmi tény, amelyet eltüntetni nem lehet. Nemcsak felvette a népek nyelvét, kultúráját, hanem szolgálta is azokat.

Míg az egyes államokban élő zsidóság ki volt zárva a polgári egyenjogúságból, kultúrunkája elé ezer gáncs és ezer nehézség gördült és csak amilyen mértékben növekedett polgári szabadsága, amilyen mértékben közeledhetett a polgári egyenjogú-

sághoz, abban a mértékben növekedett a befogadó haza érdekében kifejtett hasznos munkálkodása.

A XVIII-k század közepén kezdett ennek tudatára ébredni a felvilágosodás. Hazánkban az 1839-40. évi országgyűlés idején ébredt fel az érdeklődés a teljesen jogtalan zsidók iránt. Az országgyűlés 1840. március 4-én tartott ülésén Pest vármegye követe, Dubraviczky Simon, a megyéjétől nyert utasítás értelmében követelte, hogy a zsidók az ország egyéb nemfemes lakosai által gyakorolt minden polgári jogban részesíttessenek, a zsidó vallás pedig vétessék fel a befogadott vallások közé. Dubraviczky javaslatát, amelyet a többi közt Deák Ferenc is pártolt, a rendek nagy többsége el is fogadta, a főrendek azonban visszautasították, annak dacára, hogy többek között Barkóczy székesfehérvári püspök, Eötvös József, Erdődy István jeles természettudós és Zay Károly, az evangélikus egyház főfelügyelője, elfogadásra ajánlotta.

A zsidók egyenjogúsításának kérdése azonban nem volt el-tüntethető és főleg a szabadelvű sajtó tartotta ezt napirenden. Kossuth Lajos „Pesti Hirlapja, továbbá a „Jelenkor” nyitotta meg hasábjait a zsidó ügy tárgyalására. A „Budapesti Szemlében Eötvös József „A zsidóság emancipációja,” címmel tanulmányt ír s ostorozza a keresztények előítéletét és önzését, melylyel a zsidóktól meg akarják vonni a polgárjogot. Gorove István, a későbbi miniszter „Nemzetiség” című nagy politikai művében, 1842-ben, a zsidók emancipációja mellett emel szót. Török Pál pesti református, Mékics József pesti evangélikus, Kolbenhayer eperjesi evangélikus lelkész és Albach József Szaniszló ferenc-rendi hitszónok Pozsonyban prédikál a zsidók egyenjogúsításának jogosságáról. A következő országgyűlések idején Beöthy Ödön, Palóczy László, Klauzál Gábor, Kállay Ödön követelték a zsidók jogegyenlőségét. A vezető politikusok szabadelvű magatartása, valamint a sajtó zsidóbarát hangulata rohamos léptékkal segítette elő a zsidók asszimilációját.

Két jelenségben mutatkozik ez főleg: a zsidók magyarosodásában és az ipari pályákra való özönlésében. Schwab Ábrahám pesti rabbi 1840-ben prédikációban szólítja fel híveit a magyar nyelv megtanulására és terjesztésére. Löw Lipót 1844-ben Nyakanizsán, utána Steinhardt Jakab Aradon, Zipser Mayer Székesfehérvárott és még több más rabbi is magyarul prédikál. Még 1843-ban megalakul a pesti zsidók *magyarító egylete*, mely a hazai nyelv terjesztése körül nagy eredményeket ért el. A hazafias célt szolgálja Blodh Móric 1840-ben készült bibliafordítása és Rosenthal Móric budai tanító 1841-ben készült imakönyvfordítása, amely a családokban és templomokban teszi otthonossá a hazai nyelvet. Rövid idő alatt a magyarul a vidékeken a zsidók között általános lett a magyar nyelv, sőt a nemzetiségi vidékeken gyakran a zsidók voltak az egyedüli magyarok. Maga Kossuth Lajos így nyilatkozott az országgyűlés 1847. dec. 18. ülésén: „Bár más ajkú népek is oly hajlamot tanúsítanak nemzetiségünk előmozdítása tekintetében, mint a zsidók.”

De a zsidók honszeretetének soha el nem homályosítható dicsősége az 1848-ik évi *szabadságharc*, amelyben a zsidók szám-

arányukat negyedfélszer túlhaladón vettek részt. A „rebellis” magyar zsidókra Haynau császári generális által kivetett hadisarc egyik lehangosabban szóló bizonyítéka annak, hogy a zsidók mennyire azonosították magukat a haza sorsával, annak nemcsak jólétében, hanem balszerencséje idején is. A szabadságharc leveretése után következő évtized szomorú korszaka a magyarság és vele együtt a jogfosztott magyar zsidóság életének.

Csak az 1860. évi politikai (helyzet) javulása hozott némi enyhülést az elnyomott magyar zsidóknak, akik pedig már kellő érdemeket szereztek a teljes polgári jog elérésére.

Az 1861. évi országgyűlés készülődései közben tekintélyes magyar politikusok sürgetik a zsidók teljes polgári egyenjogúsítását. Elég csak a következő neveket fölemlíteni: Pompéry János, Jókai Mór, Klapka György, Pulszky Ferenc, Deák Ferenc, gróf Andrássy Gyula, Tisza Kálmán, gróf Mailáth Kálmán, Lukács Móric, gróf Teleki László. Az országgyűlésen, melyet az uralkodó csakhamar feloszlattott, gróf Széchenyi Béla, báró Podmaniczky Frigyes, Szalay László, Trefort Ágoston, Jókai Mór, Bartál György, báró Simonyi Lajos, Szentiványi Károly, Királyi Pál a zsidók jogegyenlősége mellett kardoskodtak. Deák Ferenc tör; ténelmi jelentőségű húsvéti cikke után az uralkodó 1865. december 14-ére ismét országgyűlést hívott össze. Minden párthoz tartozó tekintélyes képviselőjelöltek a vallásszabadság elvét hangoztatták. A zsidók egyenjogúsítását hirdető sok politikus közül hadd említettessenek meg a következők nevei: Deák Ferenc, báró Eötvös József, Tisza Kálmán, Ghyczy Kálmán, Ráth Károly, Csemegi Károly, Jókai Mór, Ráday László, Gorove István, Szász Károly, báró Szögyény László, báró Kemény Zsigmond, gróf Széchenyi Béla, Tóth Lőrinc, báró Splényi Albert. Justh István, Schwarcz Gyula, báró Perényi Zsigmond, Bezerédj László, gróf Zichy József, gróf Zichy Antal, Szontagh Pál, Ivánka Imre. gróf Ráday László, báró Baldácsy Antal Az országgyűlés megnyitásakor a magyar fővárosba jött z. *Ferenc József* s a pesti zsidók küldöttsége előtt azt a reményét fejezte ki, hogy a zsidók polgári helyzete rövid idő múlva kedvező megoldást fog nyerni. Az országgyűlés az elodázhatatlanul sürgős közjogi törvények megalkotása után kimondotta, *hogy az ország izraelita lakosai a keresztény lakosokkal minden polgári és politikai jog gyakorlására egyaránt jogosultak.* A képviselőház 1867. december 20-án egyhangúan, a főrendiház pedig december 23-án majdnem egyhangúan szavazta meg a zsidók egyenjogúsítását kimondó tör; vényjavaslatot, amely királyi szentesítés után 1867. december 28-án lépett életbe (1867. évi XVII. törvénycikk.).

De ez a törvény nem tartalmazta egyben a recepciót is. Majdnem három évtizedes küzdelem árán sikerült a zsidó felekézettről legörgetni a megszégyenítő állapotot. E küzdelemben – nem említve a fenti jelesek – nagy munkát fejtett ki Zempléni Árpád író, Eötvös Károly, gróf Csáky Albin, Baross Gábor, Irányi Dániel, Wekerle Sándor, Justh Gyula, Szilágyi Dezső, Hieronymi Károly, báró Eötvös Loránd, Papp Géza, gróf Andrássy Gyula, báró Bánffy Dezső, Wlassics Gyula. 1895. szeptember 3-án a képviselőház egyhangúan elfogadta a

zsidó vallás egyenjogúsításáról szóló törvényjavaslatot, melyet az uralkodó október 16-án látott el szentesítő aláírásával. Azóta hazánkban nemcsak a zsidó polgárok egyenjogúak, hanem a zsidó hitfelekezetet is teljesen egyenjogú inas felekezetekkel.

Ha figyelemmel kísérjük a magyar kulturális és gazdasági élet lefolyását 1860 óta, vagyis amaz idő óta, hogy a magyar zsidók nemzeti munkája elé gördített akadályok fokozatosan elhárultak, lehetetlen észre nem venni azt a páratlan fellendülést, amely soha annakelőtte észlelhető nem volt. A magyar élethez hozzá hasonló zsidó tudósok, írók, művészek, iparosok, kereskedők, nemzetgazdászok nagyot alkotnak és minden alkotásukkal gyarapítják a haza morális értékét, jó hírnevét és anyagi erejét. Nem akarunk egyes neveket kiragadni, csak megállapítjuk, hogy vannak magyar zsidók, akik köztevékenységükkel messze az ország határain túl megalapozták a magyar név jó hírnevét és akik szellemi és anyagi képességük kifejtésével! tudatosan éltek és cselekedtek és munkálkodtak oly módon, hogy tevékenységük a magyar haza dicsőségére váljék, kikben példás módon nyilvánított meg a zsidó fajnak kettős jellemvonása, a konzervativizmus és az asszimiláció: az ősi tiszta hithez való hűséges ragaszkodás konzervativizmusa, a befogadókhöz, tehát a magyar nemzeti élethez való őszinte asszimiláció. És a nagynevű példaképek nyomába jár az a sok-sok százezer magyar zsidó, aki békében és háborúban, jólétben és nyomorban együtt él a magyarral, együtt örvend és együtt búsul vele, együtt áldoz a magyarságért, együtt hal meg a magyarságért és együtt dolgozik a magyar haza felvirágoztatásán, amely akkor lesz ismét nagygyá, ha meg fogja becsülni minden igaz fiának őszinte munkáját.

